

## АКАДЕМІК НАН УКРАЇНИ М.В. БАГРОВ: НАУКОВЕЦЬ І ГРОМАДЯНИН (ДО 75-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

---



26 жовтня 2012 р. виповнилося 75 років від дня народження відомого вченого в галузі економічної і соціальної географії, видатного організатора освіти та науки, громадського і політичного діяча, доктора географічних наук, професора, завідувача кафедри економічної і соціальної географії, ректора Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, очільника Кримського наукового центру НАН України та МОНмолодьспорт України академіка НАН України Миколи Васильовича Багрова.

Народився Микола Васильович в с. Новотроїцьке на Херсонщині, по закінченні школи мріяв учитись у столичних — московському чи київському — університетах, але змушений був обрати ближчий до домівки Крим. У 1954 р. він став студентом природничо-географічного факультету Кримського державного педагогічного інституту. Серед його викладачів і наставників були прекрасні відомі фахівці — науковці і організатори науки С.Л. Делямуре, Я.Д. Козін, М.О. Кострицький, І.Т. Твердохлебов... Вони працювали над розширенням кругозору студентів, привчали їх

до копіткої праці, любові до свого краю. У 1959 р. М.В. Багров з дипломом педагога розпочав свій трудовий шлях у середній школі с. Багерове поблизу м. Керч, але вже за два роки взявся до практичного вивчення будови й багатств Кримського півострова. Кілька років під керівництвом професора С.О. Ковалевського він працював в Інституті мінеральних ресурсів у Сімферополі, беручи участь у геологічній зйомці різних ділянок Кримських гір.

1963 року молодий спеціаліст вступив до аспірантури кафедри економічної географії Кримського державного педагогічного інституту до професора І.Т. Твердохлебова, захоплений ідеєю раціональної організації транспортно-економічних зв'язків з метою більш ефективного розвитку регіонів. Кандидатську дисертацію на тему "Формирование и развитие межрайонных транспортно-экономических связей ТПК (на примере Южного экономического района)" захистив у 1967 р. на географічному факультеті Московського державного університету імені М.В. Ломоносова. А вже у 1970 р. у доповіді на V з'їзді Географічного товариства СРСР М.В. Багровим зі співавторами (Н.С. Мироненко та І.Т. Твердохлебов) були виголошені теоретичні засади розвитку нового наукового напрямку рекреаційної географії. Практичними проблемами цієї галузі Микола Васильович займався в період роботи завідувачем відділу науки і навчальних закладів Кримського обкому Компартії України.

Докторську дисертацію "Регіональна геополітика (на прикладі Криму)" ювіляр захистив у 2001 р. на географічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

У 2002 р. М.В. Багрова обрано членом-кореспондентом, у 2010 р. — дійсним членом (академіком) Національної академії наук України.

Чверть століття М.В. Багров активно працював на відповідальних політичних і державних посадах у керівництві Криму і країни, був одним із активних учасників відтворення Автономної Республіки Крим (АРК), автором її Конституції, першим Головою Верховної Ради Криму. Завдяки його чіткій і активній позиції, що була наслідком розуміння багатоглибини та гостроти проблеми будівництва АЕС у Криму, знання М.В. Багровим особливостей геологічної будови та тектонічних властивостей Керченського півострова, будівництво Кримської АЕС було припинено.

Від 1999 р. М.В. Багров очолює Сімферопольський державний університет. Менше ніж півтора десятиліття знадобилося йому, щоби докорінно змінити університет, істотно підвищити його рейтинг. Початок цього важкого шляху було ознаменовано здійсненним за ініціативи нового ректора перейменуванням навчального закладу — йому було повернено історичну назву, надано статус національного та присвоєне ім'я Володимира Івановича Вернадського. Адже саме В.І. Вернадський був одним з ініціаторів створення і першим ректором Таврійського університету, саме він за часів громадянської війни та розрухи зміг надати новому навчальному закладові ознак справжнього інтелектуального центру регіону.

Так було зроблено важливий крок до історичних традицій, до забезпечення наслідування наріжних принципів, наукових і організаційних, що їх впроваджував В.І. Вернадський.

Саме тому виглядає очевидним і те, що М.В. Багров став продовжувачем справи В.І. Вернадського не тільки як організатор науки і розбудовник навчального закладу, але й як науковець з надзвичайно широким світоглядом і неабияким досвідом державної адміністративної роботи на різних посадах і щаблях управління наукою й освітою.

Тому аналіз і прогнозування кримських реалій у контексті ноосферного розвитку стали основою кількох монографій М.В. Багрова: "Региональная политика устойчивого развития", "География в информационном мире", "Таврический университет на рубеже третьего тысячелетия", "Устойчиво-ноосферное развитие региона. Проблемы. Решения". Остання з названих праць разом з Атласом Автономної Республіки Крим, підготовленим за ініціативою ювіляра, є концептуальною платформою створення інноваційної ноосферної ідеології

для географів. Завдяки цим роботам і зусиллям М.В. Багрова Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського на сьогодні є центром становлення ноосферології. У ньому читають курс "Ноосферологія" на всіх спеціальностях, відкрито Центр технологій сталого розвитку та кафедру ЮНЕСКО "Енергоекотологія та сталий розвиток", щорічно проводять наукові читання, присвячені В.І. Вернадському та розвиткові його ідей. Під орудою М.В. Багрова відкрито 10 нових факультетів, 12 кафедр, інші філії та структурні підрозділи, музеї, зокрема Музей ноосфери, оновлено бібліотеку, засновано Інформаційно-видавничий відділ та Ботанічний сад, налагоджено співпрацю з іншими вітчизняними й закордонними вишами, науковими організаціями...

У доробку вченого понад 200 публікацій, у тому числі 21 монографія. На підставі великого практичного досвіду та глибоких наукових обґрунтувань він підготував книгу "Каким быть Крыму в XXI веке" (1997), в якій проаналізував стан господарського комплексу Криму та окреслив пріоритети його економічного розвитку.

Впродовж тривалого часу Микола Васильович був розробником і активним учасником реалізації програм, у яких актуалізувалась геополітична місія Криму.

У науковій творчості М.В. Багров не залишається осторонь гострих проблем географічної науки. У сучасних умовах тотальної інформатизації, на його думку, географічні знання слід активно включати в комп'ютерні системи моделювання та управління, вони мають стати важливим модулем багатьох комерційних продуктів, високих технологій. Тому перед цією наукою стоїть завдання створення нових моделей географічного простору, адекватних тим горизонтам, які висуває науковий прогрес. Як вважає вчений, для географії актуалізована мета переосмислення усталених понять про територіально-виробничі комплекси, територіальний поділ праці, ранги країн, рівні економічного розвитку. Він також ставить завдання модернізації базових засад викладання суспільно-географічних дисциплін. Одним з перших в українській географічній науці він висвітлив нову методологію вивчення сучасних соціокультурних трансформацій, значення соціальних наслідків інформатизації суспільства, розкрив причинно-наслідковий зв'язок ноосферного вчення В.І. Вернадського

та необхідності ноосферизації сучасного освітнього процесу.

М.В. Багров є автором підручників і наукових посібників для вищих навчальних закладів і шкіл, зокрема співавтором колективної праці "Землезнавство" (2000), удостоєної Державної премії України в галузі науки і техніки, посібника для шкіл "География Крыма" (2001).

Наукові ідеї вченого в галузі рекреаційної географії, геополітики, економічної та соціальної географії, ноосферології набули розвитку в працях його учнів: за його керівництвом захищено сім кандидатських та одну докторську роботу.

М.В. Багров — головний редактор "Ученых записок Таврического национального университета им. В.И. Вернадского", журналу "Геополитика и экогеодинамика регионов", науковий консультант журналу "Культура народов Причерноморья", член редколегій наукових журналів "Український географічний журнал", "Геоінформатика", "Екологія довкілля та безпека життєдіяльності".

Наукову і педагогічну роботу Микола Васильович продовжує активно поєднувати з громадською діяльністю. Він є членом Президії НАН України, членом Об'єднаної наукової ради з фундаментальних географічних проблем при Міжнародній асоціації академій наук, очолює Раду ректорів вищих навчальних закладів Криму, Кримський науковий центр НАН України та МОНмолодьспорт України.

Багатогранна діяльність М.В. Багрова відзначена багатьма нагородами — орденами "Знак пошани" (1976), "Трудового Червоного прапора" (1981), "За заслуги" III ступеня (1999), "князя Ярослава Мудрого" V ступеня (2002), Орденом Франції "Пальмова академічна гілка" (2006), званнями "Почетный

крымчанин" (2002) та Герой України (2007), Почесними грамотами Верховної Ради України (1987) та Кабінета Міністрів України (2001), Державною премією України у галузі науки і техніки (2004), медаллю Євразійської асоціації університетів "За вклад в Евразийское сотрудничество" (2010), відзнакою Автономної Республіки Крим "За верность долгу" (2011).

Понад десять років він є членом Національного комітету географів України та Вченої ради Українського географічного товариства.

Міжнародний астрономічний союз вшановуючи М.В. Багрова ухвалив рішення назвати малу планету № 5533 імені *Bagrov* (2000). Топонімічна комісія Кримського регіонального центру Української спелеологічної асоціації за заслуги перед географічною наукою назвала іменем ювіляра одну з печер, розташовану у районі Еклізі-Бурун — головної вершини Чатир-Дагу, — печера з кадастровим номером 458-1 (2002) називається печерою Багрова.

Широка ерудиція, великий практичний досвід, активна громадянська позиція, оптимізм, наполегливість, неймовірна працездатність М.В. Багрова повсякчас викликають глибоку повагу колег та учнів, дають йому змогу цілеспрямовано й послідовно формулювати завдання, визначати пріоритети та впевнено йти до мети.

Щиро вітаємо вельмишановного Миколу Васильовича з ювілеєм і бажаємо йому міцного здоров'я, творчого довголіття, невичерпної енергії, талановитих учнів і послідовників, здійснення задумів і мрій!

*Колектив Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України, редакційна колегія та редакція "Мінералогічного журналу"*